

неможливість їх чіткого визначення, тобто встановлення конкретних, вимірjuвальних значень, що в свою чергу призводить до їх різного трактування. Не можна сказати, що це є певним недоліком, оскільки сама природа позасудового врегулювання спору передбачає відмову від встановлених державою чітко врегульованих та регламентованих процедур, в такому разі дійсно на перший план виходять особистісні навички медіатора, його якості та вміння, а не застарілі вимоги щодо віку, трудового стажу та конкретної спеціальності.

Література:

1. Про медіацію: Закон України від 16.11.2021 № 1875-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>.
2. Кодекс етики медіатора / Український центр медіації. URL: <https://ukrmediation.com.ua/ua/pro-tsentr/kodeks-etyku-mediatora>
3. Кодекс етики медіатора / Національної асоціації медіаторів України URL: <http://namu.com.ua/ua/info/mediators/nseyenf-yekhyun-pyeeakhsua/>
4. Європейський кодекс етики медіаторів. URL: https://decisionlab.com.ua/DLfiles/European_Code_of_Conduct_for_Mediators_UA.pdf
5. Шеремет А. М. Етичні та кваліфікаційні вимоги до медіатора. *Право і суспільство*. 2020. № 6-2. С. 82-89.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-257-2-6>

МЕДІАЦІЯ ЯК ОДИН З АЛЬТЕРНАТИВНИХ СПОСОБІВ ПОЗАСУДОВОГО ВИРІШЕННЯ ПОДАТКОВИХ СПОРІВ

Дузяк Катерина Василівна

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
студентка III курсу*

Науковий керівник: Чайка Вікторія Вікторівна

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри публічного права
Державний податковий університет
м. Ірпінь, Київська область, Україна*

Сьогодні Україна знаходиться в умовах воєнного стану. Стан нашої держави описується термінами «воєнна агресія», «анексія частини території», «воєнні дії», «окупація частини території країни».

Незважаючи на це, все ще залишається актуальною тема медіації як альтернативного способу вирішення конфліктів не лише в Україні, а й в усьому цивілізованому світі. Вказаній проблематиці приділяється увага на досить високих рівнях, а саме: Організації Об'єднаних Націй, Європейського Союзу, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної торгової палати. Перехід нашої держави до ринкових економічних відносин, регулювання яких здійснюється на базі якісно нового законодавства більшою мірою дають можливості для використання позасудових форм вирішення конфліктів, що істотно розвантажує державну судову систему. Такі способи розглядаються як альтернатива державному правосуддю. Їх також називають несудовими, досудовими формами (способами, методами, процедурами) вирішення правових спорів і конфліктів.

Особливістю податкових правовідносин, в яких стикаються публічний і приватний інтереси, є досить високий рівень виникнення спорів і конфліктних ситуацій, що потребують вирішення. Податковий спір – це конфліктна ситуація, що виникає з податкових правовідносин між платниками податків і уповноваженими органами щодо стягнення з платника податків і зборів [1, с. 103].

Існує безліч альтернативних алгоритмів вирішення податкового конфлікту, але одним з найбільш дієвих способів, при якому сторони доходять домовленості та згоди з предмету спору та задовольняють свої інтереси з мінімізацією негативних наслідків або взагалі без них – є податкова медіація. Практикою доведено, що, як правило, сторони (учасники) податкового конфлікту (спору) готові йти на поступки задля досягнення компромісу, що буде вигідним як для держави, так і для платників податків. Через це альтернативні механізми вирішення спорів як інструмент досягнення компромісу, на нашу думку, повинні максимально використовуватися з метою гармонізації податкових правовідносин і поліпшення економічного становища України в цілому.

На думку О. Кронди, «відмінною рисою процедури медіації як процедури вирішення спорів є її мета, яка полягає у досягненні добровільного та узгодженого результату, а також відсутність повноважень у того, хто проводить процедуру медіації, на нав'язування будь-якого обов'язкового до виконання рішення спору сторонам» [2, с. 30]. В ідеалі процедура медіації є творчим і гнучким процесом, що передбачає конфіденційність, пряму участь сторін конфлікту в його вирішенні, а також контроль з їх боку, що підвищує рівень самостійності сторін.

15 грудня 2021 року набув чинності Закон України «Про медіацію», в якому законодавець визначає, що медіацією є позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за

допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів [3].

Наразі медіація в Україні культура позитивної ефективної правової комунікації як профілактики неконфліктних способів спілкування успішно розвивається. Чинний Закон України вирішив питання створення правової бази у сфері медіації [3].

Альтернативні механізми врегулювання будь-яких публічно-правових спорів визначають майбутнє кожної держави. Вміння знаходити точки дотику та забезпечення дотримання балансу публічного і приватного інтересу – це головне завдання, яке вирішує механізм альтернативного вирішення спорів

Широкомасштабне вторгнення росії на територію України різко змінили сприйняття українського суспільства до усіх сфер цивільного життя, включаючи й вирішення конфліктів. Головним органом в Україні, який вирішує спори, залишається суд. Проте з моменту запровадження воєнного стану, майже всі судові органи почали працювати з певними особливостями. Деякі припинили свою роботу чи змінили місцезнаходження, змінилась також і територіальна підсудність справ. Зважаючи на ситуацію та емоційну складову ухвалення рішення щодо врегулювання спору суттєво ускладнилось. Водночас очевидно, що конфлікти залишаються і їх необхідно вирішувати, через це сьогодні, як ніколи актуальним є питання вирішення спорів у позасудовому порядку.

У сучасних умовах медіація є саме тим ефективним інструментом пошуку взаєморозуміння між конфліктуючими сторонами, насамперед, завдяки своїй гнучкості. Це дійсно так, оскільки порядок, місце (можливість проведення бесід в режимі онлайн), тривалість і кількість зустрічей залежить від сторін.

Конфліктні ситуації змушують сторони, які в них беруть участь, переживати майже завжди сильні емоції, які керують людськими рішеннями, а коли в цей час у країні йде загарбницька війна, ці емоції, зокрема гнів, страх, біль, почуття несправедливості особливо загострюються. За таких обставин, застосування медіації є оптимальним варіантом вирішення спору. Ще одним досить суттєвим плюсом звернення до медіатора є значно нижча вартість процедури щодо інших способів врегулювання спору.

При застосуванні підходу, який передбачає сприяння вирішенню конфлікту, медіатор допомагає сторонам визначити їх конкретні потреби, визначити і позначити сфери, в яких сторони сходяться в думках, якщо навіть не сфери, в яких можливо досягти угоди між сторонами. Медіатор не ставить під сумнів, не оцінює і не перевіряє їх позиції або слабкі і сильні сторони, в даній моделі проведення процедури медіації медіатор дійсно діє виключно в якості посередника [4, с. 86].

Проте, слід наголосити, що у результаті особи, які вдаються до медіації, не можуть знати те, як вона повинна проводитися найбільш ефективно, та буквально змушують сторони конфлікту приймати й покладатися на встановлювані ними правила; ще однією проблемою є відсутність державного контролю щодо здійснення процедури медіації, внаслідок чого в Україні є досить низький рівень довіри конфліктуючих сторін до діяльності медіативних організацій.

Підсумовуючи викладене вище, слід зазначити, що процеси в зміні процедури вирішення спорів між сторонами значно знизять навантаження на судову систему як у звичайному житті, так і в умовах воєнного стану, що є досить важливим для держави, сприятимуть впровадженню і застосуванню на практиці європейських стандартів та норм міжнародного права, що надає можливість ефективному поширенню в суспільстві культури мирного врегулювання спорів і посилить інтеграційні процеси.

Запровадження медіації в податкових спорах потребує внесення змін до Податкового кодексу України незважаючи на те, що базовий закон про медіацію в Україні вже ухвалено. Водночас вважаємо, що власне факт ухвалення такого закону автоматично не впроваджує механізм медіації щодо податкових спорів, що потребує змістовного опрацювання, внесення змін до Податкового кодексу України та прийняття низки нормативно-правових актів з цього питання.

Важливо також зазначити, що за умов розвиненої економічної свободи, ділового співробітництва суб'єкти правовідносин більшою мірою зацікавлені у гнучких, оперативних формах врегулювання конфліктів, а не в тривалій, дорогій судовій процедурі. Саме через низку вказаних чинників, інститут медіації може стати дієвим засобом у розв'язанні спорів і стане повноцінним механізмом у цілісній системі альтернативних способів вирішення спорів.

Література:

1. Бучинський О. Й. З'ясування сутності поняття «податковий спір». *Правова позиція*. 2019. № 1 (22). С. 103–111.
2. Кронда О. Медіація – універсальна форма вирішення конфлікту: переваги медіа-адвоката. *Юридична газета*. 2013. № 17. С. 30–31.
3. Про медіацію: Закон України від 16.11.2021 р. № 1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20> (дата звернення: 26.08.2022).
4. Лeko Б., Чуко Г. Медіація: підручник. Чернівці. 2011. 434 с.